

Kiiltosirppisammal

Käppkrokossa
Hamatocaulis vernicosus

Uhanalaisuusluokka (IUCN): silmälläpidettävä (NT)

EU:n lajikoodi: 6216

Rauhoitettu (LSA 1066/2023)

Ahvenanmaalla rauhoitettu ja erityisesti suojeltava (ÅFS 88/2023)

Luontodirektiivin laji (liite II)

BOR suojelutaso epäsuotuisa riittämätön, heikkenevä

ALP suojelutaso suotuisa, vakaa

Luonnehdinta

Kiiltosirppisammal on tavallisesti pystyversoinen, kellanvihreä tai kellanruskea, kaksipuolisesti haarainen lehtisammal. Sen version kärjessä lehdet ovat tiiviisti varrenmyötäiset ja version kärki on kävelykepin kädensijan tapaan sivulle kaartunut. Lehdet ovat käyrät, pitkittäispoimuiset ja tyveltä varrenmyötäiset. Laji muistuttaa joitakin muita suolla kasvavia sammalia, erityisesti lettosirppisammalta (*Scorpidium cossonii*), mutta erottuu värityksen ja lehtien poimuisuuden avulla. Lajinmääritys on aina varmennettava mikroskooppisesti.

Elinympäristö ja levinneisyys

Kiiltosirppisammal kasvaa ravinteisilla, lähteisillä ja luhtaisilla soilla. Sammal viihtyy erityisesti ruosteisten suovesien piirissä koivuletoilla. Laji lienee heikko kilpailija, joka hyötyy porojen, hirvien ja aikaisemmin myös karjan aiheuttamasta kohtuullisesta tallaamisesta. Kiiltosirppisammalta esiintyy koko Suomessa, mutta yleisin se on Keski-Lapissa.

Nykytila ja uhkatekijät

Kiiltosirppisammal on taantunut voimakkaasti etenkin Etelä- ja Keski-Suomessa. Soiden ojitus, pelloksi raivaus, laiduntamisen loppuminen, veden laadun muutokset luhtarannoilla ja erilaiset rakentamistoimet ovat verottaneet kantaa. Kiiltosirppisammalen esiintymiä uhkaavat yhä ojitukset, mukaan luettuina kunnostusojitukset, sekä muista tekijöistä johtuva kasvupaikkojen umpeenkasvu ja kaivostoiminta. Tunnettuja nykyesiintymiä on lähes neljäsataa, ja niistä kolme neljäsosaa sijaitsee suojelualueilla, mutta osa suojelluistakin esiintymistä on pieniä ja vaarassa hävitä.

Hoitosuositukset

Kiiltosirppisammalen esiintymät ja niiden lähiympäristö tulisi jättää ojitusten, turpeenoton ja vesien säännöstelytoimien ulkopuolelle. Laji olisi tarpeen huomioida maankäytössä laajemminkin alueella, jotta vaikutukset kasvupaikan vedenpinnan tasoon ja vedenlaatuun olisivat mahdollisimman vähäisiä. Parhaiten lajin säilyminen turvataan perustamalla eheän hydrologisen kokonaisuuden muodostava suojelualue. Osa lajin Lapin läänin eteläpuoleisista esiintymistä sijaitsee metsälain erityisen tärkeissä elinympäristöissä (letot). METSO-alueen pohjoisimmat esiintymät sijainnevat ohjelmaan sopivilla letoilla (puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat). Lajin kasvupaikkojen vesitalouden varovainen palauttaminen luonnontilaiseksi ja laidunnus voivat tulla kyseeseen luonnonhoitotöinä.

Lähteet

- Ulvinen, T. 2009. *Hamatocaulis vernicosus* – vaarantunut. Julk.: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). Suomen uhanalaiset sammat. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Ympäristöopas. S. 119–121.
- Ulvinen, T., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.). 2002. Suomen sammat – levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 560. 354 s.
- Hedenäs, L. 1994. Faktablad: *Hamatocaulis vernicosus* – käppkrokossa. Teoksessa: Hallingbäck, T. (red.). 1998. Rödlistade mossor i Sverige – Artfakta. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. S. 159.

Kuva: Kimmo Syrjänen